

УДК 334.7:330.101

С. В. Фімар,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів, обліку, математичних та інформаційних дисциплін, Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

В. М. Кукса,

к. е. н., доцент кафедри економіки, фінансів, обліку, математичних та інформаційних дисциплін, Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2061-0098>

О. Г. Касяненко,

викладач кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін, Черкаська філія ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7971-0994>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.12.103

ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ: ДЕФІНІЦІЇ, СТАТИСТИКА ТА МІЖНАРОДНІ ПОРІВНЯННЯ

S. Fimyar,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Finance, Accounting, Mathematics and Information Disciplines, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

V. Kuksa,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Finance, Accounting, Mathematics and Information Disciplines, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

O. Kasianenko,

Lecturer, Department of Management and Social and Humanities, Cherkasy branch of Private Higher Education Establishment "European University"

ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF MODERN ECONOMIC THEORY: DEFINITIONS, STATISTICS AND INTERNATIONAL COMPARISONS

У статті розглянуто особливості розподілу підприємництва в умовах трансформації національної економіки та глобальних викликів. Акцентовано увагу на ролі малого та середнього підприємництва як важливої складової економічного зростання, зайнятості населення та формування конкурентного бізнес-середовища. Обґрунтовано значення чіткого визначення базових понять підприємницької діяльності, що формують правові та економічні основи стабільного функціонування суб'єктів господарювання.

Представлено порівняльний аналіз розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у співвідношенні з міжнародною практикою, з урахуванням показників участі у валовому внутрішньому продукті, рівня зайнятості та поширеності підприємств у розрахунку на чисельність населення. Визначено, що національний сектор малого та середнього бізнесу характеризується високим потенціалом, однак поступається за ключовими параметрами країнам із розвинутою ринковою економікою.

Окрему увагу приділено галузевій структурі підприємництва, де найбільша концентрація малих і середніх суб'єктів спостерігається у сфері торгівлі, послуг, будівництва та аграрному секторі. Натомість, участь МСП у високотехнологічних та інноваційних галузях залишається незначною. Це створює загрозу для динамічного оновлення економіки та підвищення її інноваційної спроможності.

Проаналізовано основні бар'єри, що стримують розвиток підприємництва в Україні, серед яких: складність регуляторного середовища, податковий тиск, обмеженість фінансових ресурсів, низький рівень державної підтримки, нестабільність правового поля та вплив зовнішніх ризиків. Узагальнено підходи до тлумачення поняття "підприємництво" в економічній літературі, визначено його ключові характеристики та значення для сталого соціально-економічного розвитку країни.

The article explores the peculiarities of the distribution of entrepreneurship in the context of economic transformation and global challenges. Special attention is paid to the role of small and medium-sized enterprises (SMEs) as a key component of sustainable economic development, employment generation, and the formation of a competitive business environment. The importance of clearly defining the fundamental concepts of entrepreneurial activity is substantiated, as they constitute the legal and economic foundation for the stable functioning of economic entities.

A comparative analysis of the development of the SME sector in Ukraine is presented in relation to international experience, taking into account its contribution to gross domestic product, the level of employment, and the prevalence of enterprises in relation to the population. It is noted that the national SME sector demonstrates significant potential, yet lags behind developed market economies in several critical indicators.

The paper highlights the sectoral structure of entrepreneurship in Ukraine, where SMEs are predominantly concentrated in trade, services, construction, and agriculture. At the same time, their presence in high-tech and innovation-driven industries remains limited, which poses risks to the dynamic modernization of the economy and its ability to respond to global technological shifts.

The study identifies key barriers to SME development in Ukraine, including regulatory complexity, tax pressure, limited access to financial resources, insufficient governmental support, legal instability, and the influence of external threats. These constraints hinder the full realization of entrepreneurial potential and limit the sector's ability to contribute effectively to national economic growth.

Additionally, the article reviews the main definitional approaches of economists to the concept of "entrepreneurship." The analysis emphasizes the fundamental characteristics of entrepreneurial activity and its strategic importance for ensuring the resilience, adaptability, and long-term progress of the national socio-economic system.

Ключові слова: дефініція, конкуренція, великий бізнес, МСП, підприємницька діяльність, підприємництво, економічна теорія, економічне зростання

Key words: business, business activity, конкуренція, економічний розвиток, економічна теорія, визначення, велика business, SME.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Запорукою ефективного, динамічного та стабільного економічного розвитку національної економіки будь-якої держави є сфера підприємництва, де ключову роль відіграють малі та середні підприємства. Від стійкості функціонування малого та середнього бізнесу (далі — МСБ) значною мірою залежить не лише стабільна база оподаткування, а й формування широкого багатопрофільного ринку праці, своєчасне й достатнє надходження коштів до бюджетів різних рівнів, розвиток інноваційної складової народного господарства, диверсифікація виробництва та підвищення загальної конкурентоспроможності економіки. Саме тому підтримка і розвиток МСБ є пріоритетом державної політики більшості країн світу.

Станом на 2024—2025 роки економіка України продовжує відчувати наслідки низки складних викликів. Війна, яка триває вже по-

над два роки, спричинила значне руйнування виробничих потужностей, інфраструктури та призвела до суттєвих змін у структурі економіки. Окрім цього, глобальні економічні потрясіння, такі як підвищення цін на енергоносії, інфляційний тиск і зміни в міжнародних торговельних ланцюгах, ускладнюють умови ведення бізнесу. У результаті, попри спроби стабілізації, економіка країни перебуває у фазі рецесії з негативною динамікою основних макроекономічних показників, таких як ВВП, обсяги промислового виробництва та будівництва.

Ці обставини створюють серйозні загрози для довгострокового розвитку, що робить забезпечення сталого функціонування і зростання малого та середнього підприємництва (МСБ) надзвичайно актуальним завданням. МСБ може стати ключовим рушієм економічного відновлення, забезпечуючи робочі місця, підтримуючи податкові надходження та сприяючи інноваційному оновленню економіки.

Водночас значущою проблемою залишається відсутність чіткої, єдиної дефініції підприєм-

ництва, що ускладнює формування ефективної державної політики підтримки МСБ. Різні підходи до визначення підприємництва, що існують в економічній теорії та практиці, породжують неоднозначність у правовому регулюванні, класифікації суб'єктів господарювання та оцінці їхнього внеску в економіку. Це перешкоджає ефективному порівнянню національного бізнес-середовища з міжнародними стандартами і знижує якість прийняття управлінських рішень на державному рівні.

Враховуючи складні трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, систематичний аналіз теоретичних підходів до поняття "підприємництво" та їх адаптація до сучасних умов є важливим кроком для створення дієвої стратегії розвитку МСБ. Така стратегія має сприяти подоланню існуючих бар'єрів, підтримці інновацій та інтеграції українського бізнесу у глобальні економічні процеси, що є запорукою сталого зростання та зміцнення національної економіки у 2024—2025 роках і надалі.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні засади підприємництва активно формувалися у працях провідних економістів. Одним із перших, хто надав підприємству новаторського значення, був Йозеф Шумпетер, який у своїй праці "Теорія економічного розвитку" (1911) окреслив підприємця як агента інновацій, рушійну силу "творчого руйнування". Шумпетер розглядав підприємництво не як повсякденну діяльність, а як здатність запроваджувати нові комбінації ресурсів, що сприяють економічному прогресу.

Альфред Маршалл, представник неокласичної школи, у праці "Принципи економіки", виокремлював підприємця як координатора виробничих факторів, здатного приймати ризики, передбачати ринкові тенденції та приймати стратегічні рішення. Він підкреслював необхідність поєднання економічних знань із діловою інтуїцією.

Вільям Баумол у своїй концепції "продуктивного, непродуктивного та деструктивного підприємства" наголошував на впливі інституційного середовища на тип підприємницької активності. Разом із Джоном Панзаром, у працях з теорії фірми та галузевих структур, вони розглядали підприємництво як фактор ринкової конкуренції та динаміки.

В Україні теоретичні аспекти підприємництва висвітлювались у працях С. Ілленка, Г. Чепурної, А. Федулової, Г. Купалова, А. Галь-

чинського. Вони досліджували особливості формування підприємницького середовища в умовах трансформаційної економіки, акцентуючи увагу на інституційному забезпеченні, державній політиці підтримки малого і середнього бізнесу, а також на ролі підприємництва в структурній модернізації економіки.

Українські дослідники, зокрема О. В. Бородіна, А. А. Антонюк, О. В. Кравець, аналізують вплив МСП на структурну перебудову національної економіки, наголошуючи на потребі посилення державної підтримки. Значна увага приділяється аналізу регуляторного середовища, фінансових обмежень та інституційних викликів, що гальмують розвиток підприємництва (дослідження І. Яременко, В. Геєця, Н. Резнік, В. Дикань, М. Лістрова). У міжнародній літературі, зокрема в роботах OECD, Світового банку та Європейської комісії, МСП розглядається як драйвер зайнятості, інновацій і сталого розвитку.

Таким чином, сучасне розуміння підприємництва сформувалося на стику класичних теорій і новітніх інституційних підходів, доповнених національним контекстом розвитку економіки України.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ціллю статті є аналіз підходів до визначення дефініції підприємництва та представниками різноманітних шкіл, проведено аналіз особливостей розвитку підприємництва в умовах трансформації національної економіки та глобальних викликів. Основна увага приділена ролі малого та середнього бізнесу в забезпеченні економічного зростання, зайнятості населення та формуванні конкурентного середовища. У роботі здійснено порівняльний аналіз МСП в Україні та зарубіжних країнах за ключовими показниками, досліджено галузеву структуру підприємництва, виявлено основні бар'єри його розвитку, а також узагальнено підходи до визначення поняття "підприємництво" в економічній теорії.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час війни розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні зазнав значних викликів через руйнування інфраструктури, нестабільність економіки та зниження попиту. Водночас МСБ залишився ключовим чинником підтримки зайнятості та економічної стабільності. Попри труднощі, багато підприємств адаптувалися, впроваджуючи інновації та цифрові рішення, що сприяє поступовому віднов-

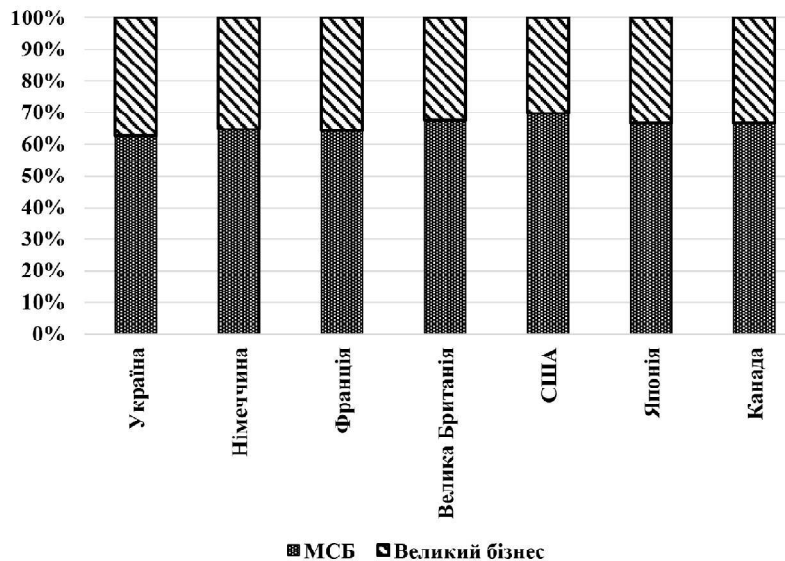

Рис. 1. Частка малих та середніх підприємств в ВВП країн світу

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповане за даними [3, 6, 9].

Таблиця 1. Критерії типів підприємництва в Україні

Категорія підприємств	Кількість середньооблікової чисельності працівників, чол.	Об'єм річних доходів, млн руб.	Частка в статутному капіталі, %
Мікропідприємства	До 10 (за часту 9)	1 млн євро	-
Малі підприємства	Від 10 до 50	10 млн євро	Не більше 25
Середні підприємства	Від 50 до 250	50 млн євро	

Джерело: сформовано на основі [2, 3].

ленню та розвитку бізнес-середовища навіть в умовах воєнного часу.

Для української економіки на сьогоднішній день тенденції розвитку МСБ відповідають досвіду зарубіжних країн за основними критеріями.

Дані рис. 1 свідчать про достатню участь МСБ України у створенні ВВП порівняно із середньо мірними значеннями. Причому треба

зазначити що в період 2022—2023 років частка малого та середнього бізнесу в формуванні ВВП наближалася до 75%. На сьогодні частка України 60%, що більше за інші країни.

При оцінюванні забезпеченості населення країни суб'єктами підприємництва важливо застосовувати уніфіковану статистичну базу даних. Якщо розглядати малі та середні підприємства з огляду на статистичні рекомендації, то їх поділяють на чотири основні групи за чисельністю зайнятих працівників: перша група — до 9 осіб; друга група — від 10 до 50 осіб; третя група — від 50 до 250 осіб. Варто зазначити, що українські правові вимоги щодо класифікації суб'єктів малого та середнього бізнесу відповідають міжнародним стандартам і підходам (див. табл. 1). Це

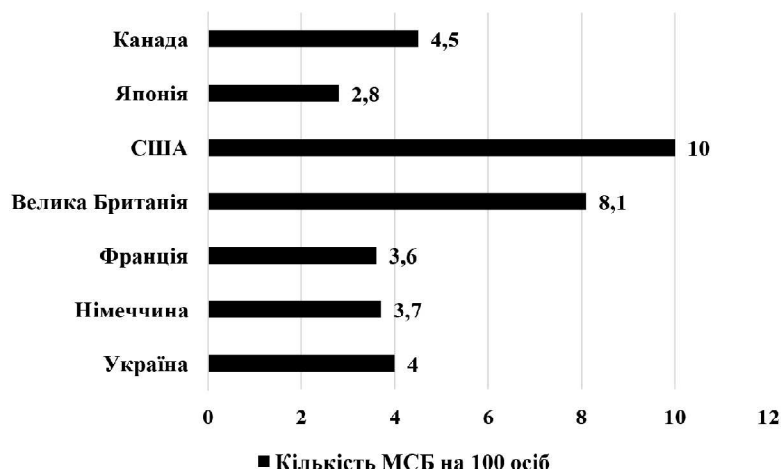

Рис. 2. Частка суб'єктів МСБ (юридичних осіб) на 100 осіб населення по країнам світу

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповане за даними [3, 9].

дозволяє забезпечити порівнянність статистичних даних та уніфікувати методологію оцінювання МСБ у різних країнах.

Порівняємо показники забезпеченості населення різних країн світу суб'єктами МСБ виходячи з критерію чисельності зайнятих (див. рис. 2).

З наведених країн за показником Україна поступається США, Великій Британії та Канаді. В даному випадку ні єдино прийнятою методикою визначення прийнятного кількості суб'єктів МСБ в розрахунку на 100 осіб населення країни, але з огляду на представлені значення вітчизняна специфіка характеризується середньо розвиненим інститутом підприємництва.

Частка працездатного населення, зайнятого у сфері малого та середнього бізнесу (МСБ), є однією з найвищих в Україні. У 2022 році вона становила близько 73%, у 2023 році зросла до 75%. Це зумовлено гнучкістю МСБ, його здатністю адаптуватися до умов війни, а також розвитком самозайнятості та волонтерських ініціатив, що перетворюються на бізнес.

У 2024—2025 роках частка працевлаштованих у секторі МСБ зберігається на рівні 74—75%, завдяки активності у сфері послуг, торгівлі, ІТ та програмам підтримки. Така тенденція свідчить як про значущість МСБ у структурі зайнятості, так і про обмеженість можливостей великого бізнесу у створенні нових робочих місць.

За допомогою рис. 4 можна розглянути розподіл МСБ за галузями промисловості, та зро-

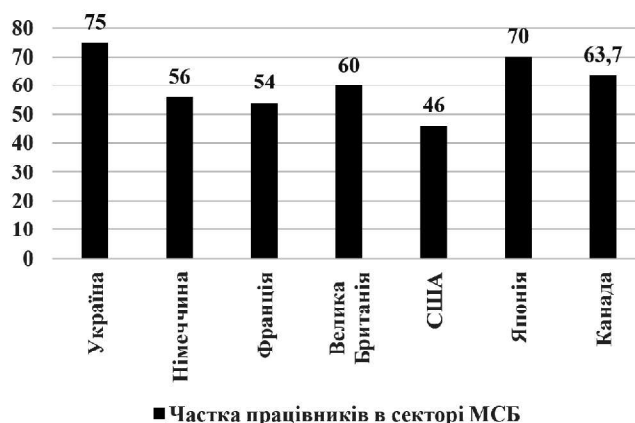

Рис. 3. Частка працівників в секторі МСБ (юридичних осіб)

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповане за даними [3, 9].

бити висновок що переважно це харчова промисловість, але останнім часом розвиваються і інші інноваційні галузі пов'язані з забезпеченням військово-промислового комплексу.

Наведені дані взято за підсумком дослідження МСБ тому при розгляді ретроспективи видно, що за останні десятиліття ситуація діяльності та рівень державного впливу кардинально не змінилася, виключенням є період початку повномасштабної збройної агресії. Тенденція рівня розвитку інституту малого бізнесу в Україні виступає базовим аспектом економічного зростання та розвитку, але на думку дослідників виникає необхідність більш детального дослідження такої категорії як

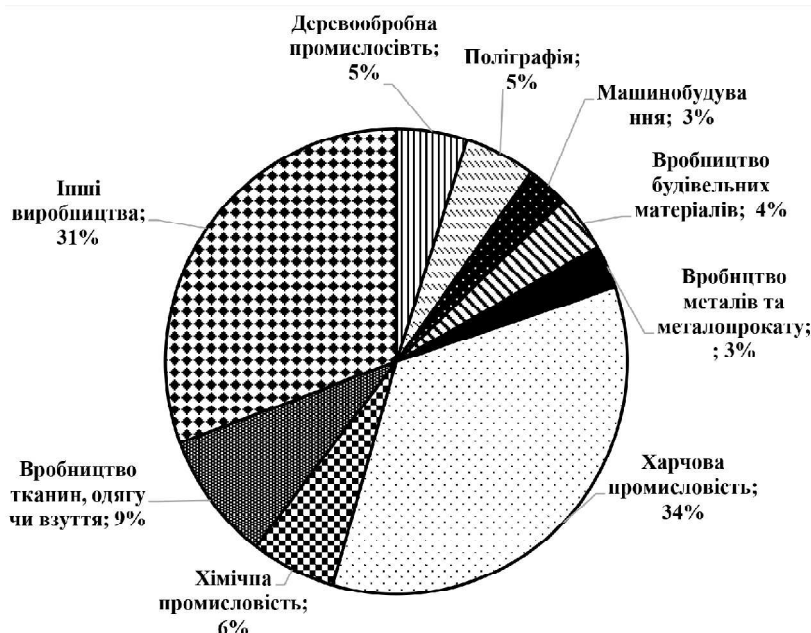

Рис. 4. Розподіл середніх підприємств за галуззю промисловості, %

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповане за даними [9].

"підприємництво" у українській правовій системі [9, с. 32].

У період 2022—2025 років в Україні було прийнято низку законодавчих актів, спрямованих на підтримку та розвиток малого і середнього бізнесу (МСБ) в умовах війни та економічної нестабільності. Основні з них:

1. Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації МСП до 2027 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 року № 821-р, ця стратегія визначає ключові напрями державної політики у сфері МСП, включаючи відновлення зруйнованих підприємств, цифрову трансформацію, інноваційний розвиток та інклюзивність бізнесу. Особлива увага приділяється підтримці жінок, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та ветеранів.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року № 1156. Цей документ визначає порядок фінансування підтримки малого та середнього бізнесу, включаючи механізми надання державної фінансової допомоги, спрямованої на забезпечення стабільності та розвитку МСБ в умовах воєнного стану.

3. Внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28. У вересні 2024 року уряд удосконалив процеси надання фінансової державної підтримки мікро-, малого та середнього підприємництва, зокрема через розвиток програм "Доступні кредити 5-7-9%", "Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%" та "Доступний факторинг".

4. Спільні програми Фонду розвитку підприємництва з місцевими громадами. З 2023 року реалізуються програми, які дозволяють знижувати процентні ставки за кредитами для МСБ до 0% шляхом поєднання державної підтримки з місцевими бюджетами, що розширює доступ малого бізнесу до фінансування.

Відсутність чіткого, формалізованого визначення терміну в законодавстві значно ускладнює розвиток будь-якої сфери суспільної діяльності, зокрема підприємництва. Законодавче закріплення ключових понять є важливою умовою не лише для регулювання, а й для подальшого ефективного функціонування та модернізації економічної системи. Тому розгляд поняття "підприємництво" з позицій економічної теорії набуває особливого значення, оскільки наразі у науковій літературі відсутнє єдине загальноприйняте визначення цієї категорії. Представники різних економічних шкіл, напрямів і історичних періодів формували різноманітні підходи до тлумачення сутності підприємництва та його ролі у забезпеченні сталого економічного розвитку.

У рамках класичної економічної теорії, значну увагу цьому явищу приділяв Альфред Маршалл, який у третьому виданні своєї фундаментальної праці "Принципи економіки" запропонував розглядати підприємництво як окремий, четвертий чинник виробництва поряд із працею, землею та капіталом. За Маршаллом, підприємництво — це насамперед здатність суб'єкта господарювання організовувати виробничий процес, що відображає активну, організаторську роль підприємця у господарській діяльності [5, с. 9].

Теоретичне осмислення функцій підприємця продовжив Йозеф Шумпетер, який розкрив технологічний аспект підприємництва у своїй відомій праці "Теорія економічного розвитку". Він вказував, що головна функція підприємця полягає у впровадженні інновацій — використанні нових технологій, організаційних рішень, джерел сировини, форм ринкового доступу, що призводить до технологічного прориву і спричиняє зміни в економічному циклі. Саме Шумпетер заклав інтелектуальну основу для формування інноваційної школи в економічній науці, доводячи, що інновації є рушійною силою економічного прогресу [8, с. 126].

Іншим впливовим представником економічної думки, зокрема австрійської школи, був Ізраел Кірцнер. Він розглядав підприємця як динамічну фігуру, здатну виявляти ринкові дисбаланси і перетворювати їх на економічні можливості. У праці "Конкуренція та підприємництво" Кірцнер критикував неокласичний підхід за недооцінку ролі підприємництва, наполягаючи на його ключовій функції — відновленні ринкової рівноваги шляхом виявлення нової цінності для споживача та ініціювання нових способів виробництва.

Американські вчені Вільям Баумол, Джон Панзар та Роберт Віллігол запропонували концепцію потенційно конкурентних ринків, у межах якої підприємництво розглядається як ендогенний чинник економічного зростання [7, с. 328]. Вони довели, що підприємницька активність прямо впливає на динаміку економіки, заперечуючи попередні припущення про зовнішність цього чинника. Зокрема, Баумол у своїй подальшій роботі звертав увагу на симбіоз двох потужних чинників розвитку — вільної конкуренції та інновацій. Вільна конкуренція, на його думку, передбачає мінімальне втручання держави та помірні митні бар'єри, тоді як інновації виступають відповіддю підприємств на конкурентний тиск, сприяючи технічному та технологічному оновленню.

У вітчизняній науковій традиції також накопичено чимало напрацювань щодо природи

підприємництва. Наприклад, О. Красота та І. Кір'єв досліджували його зміст і функції в соціально-економічному контексті [3]. І. Репіна у своєму тлумаченні підприємництва акцентує на ініціативності, рішучості та прагненні до створення чогось нового й значущого, що зберігає свою актуальність і сьогодні [6, с.108].

Інший підхід представлений В. Дикань та Н. Фролова, які зазначали, що не вся господарська діяльність може бути ідентифікована як підприємницька. Він розглядав підприємство як особливу форму економічної поведінки, що виникла в результаті тривалого історичного процесу розвитку ринкових відносин. Ця поведінка базується на певній моделі мислення, спрямованій на досягнення нових результатів у мінливому економічному середовищі [2].

Таким чином, підхід до розуміння підприємництва є багатограним і постійно еволюціонує, що обумовлено складністю цього явища та його ключовим значенням для економічного прогресу. Об'єднання економічної, технологічної та інституційної складових дозволяє розглядати підприємництво як комплексний феномен, що визначає сучасну модель розвитку національних економік.

З інституційної точки зору, закордонні дослідження (К. Дін, О. Томас, З. Зор) вказують на те, що високий рівень підприємництва спостерігається там, де є значні людські та фінансові ресурси. Найуспішніші компанії часто мають інноваційний та ризикований характер, відмовляючись від стратегії зниження витрат [7, с. 329].

Х. Стротманн доводить зв'язок між стартовим капіталом і виживанням нових фірм, особливо в молодих галузях. Найбільший ризик банкрутства — у перші два роки існування компанії, після чого ймовірність знижується за умови підвищення конкурентоспроможності.

Загалом, підприємництво розглядається через призму різних економічних теорій: ендогенного та екзогенного зростання, людського капіталу та структурної трансформації. Прихильники неокласичного підходу (У. Баумол, М. Портер та ін.) вважають, що довгострокове економічне зростання прямо пов'язане з інноваціями, які підтримуються державним фінансуванням досліджень. У межах ендогенних теорій нововведення виникають із самих підприємницьких структур, які використовують знання для створення нових продуктів і ринків [8].

Підприємництво також впливає на соціально-економічні процеси, зокрема ринок праці. Відкриття нових компаній створює робочі місця та знижує безробіття — явище, що називають

"шумпетеріанським ефектом" [1]. З іншого боку, безробіття часто стимулює самозайнятість — так званий "ефект біженця", типовий для країн, що розвиваються.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз підходів до трактування сутності підприємництва та оцінки його впливу на економічний розвиток дає підстави для висновку, що підприємницька діяльність є ключовим чинником прогресу в суспільстві. Саме підприємці виступають рушійною силою економічного зростання, джерелом інновацій та ініціаторами позитивних змін у соціально-економічному житті. Вони формують нові економічні зв'язки, створюють робочі місця, сприяють технологічному оновленню виробництва та впровадженню інновацій.

1. У конкурентному ринковому середовищі підприємства змушені постійно вдосконалюватися, прагнучи до зростання прибутковості та закріплення своїх позицій. Це можливо лише за умови створення нових продуктів, послуг або виробничих рішень, які здатні задовольнити нові потреби споживачів. Такий підхід сприяє не лише оновленню товарної пропозиції, а й формуванню нових ринкових ніш. Внаслідок цього стимулюється розвиток науково-технічного прогресу, а також активізується впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що стають основою сучасного виробництва.

2. В умовах високого рівня конкуренції надзвичайно важливими для підприємця є якість інформаційної системи, логістична ефективність та рівень технологічного забезпечення виробництва. Здатність підприємства адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, знижувати витрати у періоди економічної нестабільності, спадів попиту або фінансових криз, є вирішальною для його стійкості. Одним із важливих інструментів досягнення стабільності в таких умовах є впровадження стратегії диференціації витрат, яка дозволяє формувати конкурентні переваги на довгострокову перспективу.

3. Щоб зберегти стабільний попит на власну продукцію, підприємці змушені шукати шляхи зниження виробничих витрат, що своєю чергою дозволяє зменшити кінцеву роздрібну ціну для споживача. Завдяки цьому відбувається масове поширення товарів, які раніше вважалися розкішшю. Продукти високих технологій, зокрема побутова електроніка, комп'ютерна техніка, мобільні та інформаційні засоби зв'яз-

ку, стали доступними для значної частини населення, тоді як ще два десятиліття тому вони були прерогативою лише заможних верств суспільства.

У сучасних умовах підприємництво розглядається не лише як форма економічної активності, але й як важливий соціально-економічний інститут, що формувався історично під впливом розвитку господарських відносин. Воно виступає каталізатором зайнятості, сприяє активізації інноваційних процесів, розвитку нових галузей, а також є важливою складовою соціальної стабільності та добробуту населення. Саме через підприємництво реалізуються принципи ефективного використання ресурсів, забезпечується динамічний розвиток національної економіки та посилюється її конкурентоспроможність на глобальному рівні.

Література:

1. Ареф'єва О., Пілецька С., Лістрова М. Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління. Економіка та суспільство. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35> (дата звернення: 07.02.2023).

2. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. Економіка та суспільство. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56> (дата: звернення 07.02.2023).

3. Красота О. В., Кір'єв І. С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макро-економічної стабільності. Ефективна економіка. 2021. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf

4. Кучерова Г. Ю., Кравець О. В. Моделювання тенденції розвитку малого підприємництва України в умовах кризи. Економіка та держава. 2017. № 5. С. 19—23. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/6.pdf (дата звернення 31.03.2023)

5. Підприємництво: навч. посіб. / за заг. ред. Г.І. Купалової. Київ: "Київський університет", 2022. 376 с. ISBN 978-966-933-199-1

6. Рєпіна І.М. Розвиток підприємництва в Україні за індикаторами рейтингу світового банку "Doing Business". Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. № 2. С. 106—113.

7. Самуельсон Поль. Економіка: Підручник. Львів: Світ, 1993. 495 с.

8. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу,

кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. 242 с.

9. Черничко Т.В., Грицько В.В., Мигович А.О. Сучасні тенденції, роль та перспективи розвитку підприємств малого бізнесу. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка. Острог: Вид-во НаУОА. 2022. № 27(55). С. 29—34.

References:

1. Aref'eva, O. Piletska, S. and Listrova, M. (2022), "Formation of the competitive strategy of the enterprise in the anti-crisis management system", *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35>.

2. Dykan', V. and Frolova, N. (2022), "Directions and tools of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during the war", *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56>

3. Kucheroва, H.Yu. and Kravets, O.V. (2017), "Modeling of trends development the small business in Ukraine during crisis time", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, pp. 19—23.

4. Krasota, O.V. and Kiriev, I.S. (2021), "Peculiarities of small business development in the context of macroeconomic stability disruption", *Efektivna ekonomika*, vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.98>

5. Kupalova, H.I. (2022), *Pidpriemnytstvo [Entrepreneurship]*, Kyivskyi universytet, Kyiv, Ukraine.

6. Riepina, I.M. (2015), "Development of entrepreneurship in Ukraine according to the indicators of the World Bank's Doing Business rating", *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva*, vol. 2, pp. 106—113.

7. Samuel'son, P. (1993) *Ekonomika [Economics]*, Svit, Lviv, Ukraine.

8. Schumpeter, Y.A. (2011) *Teoriia ekonomichnoho rozvytku: doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidсотка ta ekonomichnoho tsykladu [Theory of economic development: study of profits, capital, credit, interest and the economic cycle]*, Kyiv-Mohyla Academy Publishing House, Kyiv, Ukraine.

9. Chernychko, T.V., Hrytsko, V.V. and Myhovych, A.O. (2022) "Current trends, the role and perspectives of the small business enterprises development", *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiia"*. Serii: Ekonomika, vol. 27 (55), pp. 29—34.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2025 р.